

Terugkoppeling GroenLinksGesprekken

7 oktober 2020

Hans Rodenburg en Jeroen Postma, secretaris en voorzitter programmacommissie Tweede Kamer

1. Nieuwe sociale zekerheid

Uitkomsten gesprekken

Onze sociale zekerheid werkt niet voor een groot deel van de samenleving. Dat maakten de GroenLinksGesprekken opnieuw meer dan duidelijk. In de gesprekken werd benadrukt dat te veel mensen in armoede leven en dat zij te weinig aanspraak kunnen maken op ondersteuning. Ook kwam naar voren dat veel mensen niet aan het werk komen terwijl ze dat wel zouden willen. Een belangrijke oorzaak van deze problemen is de grote complexiteit van ons socialezekerheidsstelsel (denk aan de toeslagenaffaire) terwijl de overheid te veel mensen tegelijkertijd onder het mom van 'zelfredzaamheid' aan hun lot overlaat.

De duidelijke wens die uit de gesprekken naar voren kwam, was dat de overheid veel meer haar verantwoordelijkheid moet nemen. Niet alleen door burgers bestaanszekerheid te bieden, maar vooral ook door actief beleid te voeren zodat iedereen volwaardig aan de samenleving kan deelnemen.

Opvolging programmacommissie

Deze oproep om breed in te zetten op maatschappelijke participatie hebben we als commissie ter harte genomen. Het verkiezingsprogramma bevat niet alleen een breed pakket aan maatregelen om inkomenszekerheid te bieden (zoals een verhoging van het minimumloon en meer vaste contracten), maar ook een reeks maatregelen die mensen actief hulp bieden om mee te doen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan investeringen in schuldhulpverlening, maatschappelijk werk en werkgarantie via de basisbaan en sociaal ontwikkelbedrijven.

Een andere uitgesproken oproep vanuit de GroenLinksGesprekken was om mensen met een uitkering veel meer met vertrouwen te benaderen en hen de ruimte te geven hun eigen werkende leven vorm te geven. Ook met deze oproep is de commissie het sterk eens. In de paragraaf 'Iedereen doet mee' doen wij een reeks voorstellen om het huidige werkloosheidsbeleid fundamenteel te hervormen. Centraal staat de overgang van wantrouwen naar vertrouwen en van afstandelijke regels naar persoonlijke begeleiding.

Daarnaast heeft de commissie ingezet op het vereenvoudigen van het toeslagenstelsel. In onze voorstellen maken we de zorgtoeslag en kinderopvang overbodig. Het kindgebonden budget en de kinderbijslag voegen we samen tot één inkomensafhankelijke kinderbijdrage.

De commissie omarmt het ideaal van een basisinkomen: dat er een bodem is waar niemand doorheen zakt. Dat hebben we concreet ingevuld met maatregelen die degenen helpen die dat het meest nodig hebben.

2. Rechtvaardig klimaatbeleid

Uitkomsten gesprekken

Nederland moet een voortrekkersrol gaan vervullen waar het gaat om klimaatbeleid. Dat was de duidelijke conclusie van de GroenLinksGesprekken over een rechtvaardig klimaatbeleid. Het wordt tijd dat de overheid het voortouw neemt en visie toont op de veranderingen die nodig zijn om de klimaatverandering te keren. Uit de gesprekken kwam naar voren dat er behoefte is aan een positief verhaal. Een visie op een alternatief beleid dat niet alleen groen maar ook solidair is. Iedereen moet mee kunnen komen in de transitie; klimaatrechtvaardigheid moet het uitgangspunt zijn.

In de gesprekken werd een reeks maatregelen aangedragen die hierbij zou kunnen helpen: een CO₂-belasting, investeren in de isolatie van woningen, het sluiten van kolencentrales, investeren in het OV en vliegen aan banden leggen. Een belangrijke conclusie was verder dat de leden groot belang hechten aan het internationale deel van het klimaatbeleid. Hoe helpen we armere landen in de overgang naar een duurzame economie?

Opvolging programmacommissie

In navolging van de gesprekken heeft de programmacommissie de twee genoemde kernwaarden - duurzaamheid en solidariteit - als een rode lijn door het programma laten lopen. Dit geldt zowel voor het nationale als internationale beleid. Voorop staat dat de overheid de regie neemt, de lasten van de energietransitie eerlijk verdeelt (de grootste vervuilers betalen de zwaarste lasten) en burgers zelf mee laat praten en beslissen. In alle maatregelen die raken aan de aanpak van de klimaatcrisis, gaan duurzaamheid en solidariteit hand in hand.

3. Arbeidsmigratie

Uitkomsten gesprekken

Bij de GroenLinksgesprekken over arbeidsmigratie was er veel discussie over de vraag of je mensen in alle gevallen helpt door ze in Nederland te laten werken. Veel arbeidsmigranten werken namelijk in zeer slechte omstandigheden. Daarnaast ondermijnen hun lage lonen de arbeidspositie van andere werknemers. Voor een eerlijk arbeidsmigratiebeleid is het daarom in de eerste plaats noodzakelijk dat we garanderen dat arbeidsmigranten gelijke arbeidsvoorwaarden krijgen en genoeg mogelijkheden om volwaardig aan de samenleving mee te doen.

De leden waren het er verder over eens dat het vrije verkeer van mensen binnen de Europese Unie een groot goed is. Alleen bij grote tekorten op de arbeidsmarkt, die niet vervuld kunnen worden met werknemers uit Nederland of Europa, zouden werknemers van buiten Europa kunnen worden aangetrokken. Mits dit de economie en de samenleving in de landen van herkomst niet schaadt. Verder moet Nederland in ieder geval actief solidair zijn met de landen van herkomst en proberen om daar de omstandigheden van werknemers te verbeteren.

Opvolging programmacommissie

De programmacommissie is het eens met de waarden die de deelnemers aan de gesprekken verwoorden. In het programma versterken we de positie van arbeidsmigranten door de koppeling van contracten voor werk, huisvesting en vervoer te verbieden en streng te handhaven op fatsoenlijk werkgeverschap. Gemeenten krijgen een grotere verantwoordelijkheid voor het zorgen voor goede huisvesting en we zetten ons ervoor in dat arbeidsmigranten zelf en de organisaties die voor hen opkomen, beter worden gehoord. Voor arbeidsmigratie van mensen van buiten de Europese Unie sluiten we overeenkomsten met herkomstlanden, waarin we de ruimte voor arbeidsmigratie afstemmen op de tekorten op de Nederlandse arbeidsmarkt en de beschikbaarheid van en behoefte aan werknemers in het land van herkomst.

4. Voltooid leven

Uitkomsten gesprekken

De GroenLinksGesprekken over het 'voltooid leven' toonden wat de commissie betreft aan waarom het zo belangrijk is om met elkaar in gesprek te gaan. De commissie kijkt terug op twee waardevolle avonden waarin iedereen de ruimte kreeg en er respect was voor elkaars mening, ook al lag die soms uit elkaar.

De gesprekken lieten ook zien dat het levenseinde een ingewikkeld onderwerp is. Hoewel veel aanwezigen het er in de kern over eens waren dat er ruimte moet zijn voor mensen die hun leven als voltooid beschouwen, heerste er sterke twijfel over de concrete uitvoering van dit principe. Kan een beslissing over het eigen levenseinde wel volledig autonoom worden genomen? In hoeverre is een

stervenswens te voorkomen of op te lossen door de sociale omstandigheden van mensen te verbeteren? Dit zijn vragen die we nooit volledig zullen kunnen beantwoorden.

Opvolging programmacommissie

De commissie heeft in haar standpunt geprobeerd zoveel mogelijk recht te doen aan de inbreng op de gespreksavonden. We zijn ervan overtuigd dat mensen de ruimte moeten krijgen om bij ondraaglijk lijden een einde aan hun leven te maken. Dit recht moet verankerd zijn in de wet. De precieze uitwerking daarvan moet onderwerp zijn van verdere politieke en maatschappelijke gesprekken.

5. Hoe verduurzamen we de landbouw?

Uitkomsten gesprekken

We moeten toe naar een eerlijke en circulaire landbouw, waarbij boeren een eerlijke prijs krijgen voor hun producten, dierenwelzijn goed is gewaarborgd en er geen schade wordt aangebracht aan de natuur en biodiversiteit. Dat vraagt een systeemverandering. Die duidelijke conclusie kan worden getrokken uit de GroenLinksGesprekken over onze landbouw.

Wat voor de leden belangrijk is, is dat GroenLinks dit zoveel mogelijk in samenwerking doet met boeren. Het is cruciaal dat boeren ondersteund worden om de overgang te maken naar een nieuwe manier van werken. Waar boeren moeten stoppen, dient dit op een sociale manier te gebeuren.

Opvolging programmacommissie

De uitgangspunten die in de GroenLinksgesprekken werden geformuleerd, heeft de commissie als uitgangspunt genomen. We stellen duidelijke doelen aan de verduurzaming van onze landbouw: er komt een einde aan de bio-industrie, de veestapel wordt gehalveerd en in 2030 moet 25 procent van onze landbouw biologisch zijn. Dit doen we nadrukkelijk door boeren goed te ondersteunen: zij krijgen financiële ondersteuning bij de overgang naar natuurinclusieve landbouw, een eerlijke prijs voor hun producten en meer waardering voor andere diensten zoals natuurbeheer. Op die manier zijn we ervan overtuigd dat de overgang naar een duurzame landbouw eerlijk kan verlopen.

6. Hoe moet de toekomst van studiefinanciering eruit zien?

Uitkomsten gesprekken

De GroenLinksGesprekken over de studiefinanciering leverden een aantal mooie gesprekken op. Hoewel de meeste deelnemers het eens waren over de noodzaak van een nieuw stelsel, liepen de meningen over de precieze inrichting uiteen. Op waardenniveau zag de commissie echter veel overeenkomsten. Zo wilden alle deelnemers af van de situatie waarin studenten met een hoge schuld

aan hun werkende leven moeten beginnen. Verder was er overeenstemming dat zij tijdens hun opleiding voldoende inkomenszekerheid moeten hebben om zich vrijuit te ontwikkelen en is het belangrijk dat alle studenten zoveel mogelijk gelijk worden ondersteund, of je nu op het mbo of aan de universiteit een opleiding volgt.

Opvolging programmacommissie

De commissie heeft de discussie over de studiefinanciering breder getrokken. Iedere jongere, ongeacht opleiding en thuissituatie, hoort een eerlijke kans te krijgen. Om de huidige ongelijkheid terug te dringen, stellen we voor dat iedereen die 18 jaar wordt een startkapitaal van 10.000 euro krijgt. Dat kan onder andere gebruikt worden voor een opleiding. Studenten krijgen daarnaast een studiebeurs van maximaal vierhonderd euro per maand. Deze komt beschikbaar voor studenten uit gezinnen met een inkomen tot 100.000 euro per jaar. Ten slotte krijgen alle jongeren die een studentenkamer of onzelfstandige woning huren recht op huurtoeslag.

7. Referendum: Voor, tegen of anders?

Uitkomsten gesprekken

De GroenLinksGesprekken over de vernieuwing van onze democratie leverde een aantal spannende gesprekken op waarbij vooral de discussie over het correctief referendum een interessant beeld liet zien. De aanwezige leden waren verdeeld dit thema maar voor- en tegenstanders wisselden geregeld van positie naarmate de discussie vorderde. Volgens de commissie maakte deze avonden dan ook in ieder geval één ding duidelijk: de meeste GroenLinksers zijn het over één ding eens, namelijk dat burgers meer zeggenschap moeten krijgen over beleid dat hen raakt. Het merendeel van de aanwezigen bleek uiteindelijk voor een vorm van een correctief referendum te zijn, mits wordt voldaan aan duidelijke randvoorwaarden.

Bij het gesprek over de meer deliberatieve vormen van democratie bleek dat de aanwezige leden vooral positief zijn over burgerraden, waarbij het in overleg bereiken van een gezamenlijk besluit centraal staat. Over verdere uitbreiding van de online democratie waren de aanwezigen het minst enthousiast.

Opvolging programmacommissie

In haar voorstellen voor een vernieuwing van onze democratie heeft de commissie goed gekeken naar de input uit de ledengesprekken. Mede op basis hiervan hebben wij een voorstel voor een correctief bindend referendum opgenomen met een uitkomstdrempel, zoals voorgesteld door de commissie-Remkes. Hiermee geven we burgers de mogelijkheid om collectief in te grijpen bij foute

overheidsbesluiten. Voor wat betreft de verdere inspraak van burgers in beleid, is de commissie ervan overtuigd dat de mogelijkheden hiervoor moeten worden uitgebreid. Daarom pleiten wij bijvoorbeeld voor burgerberaden bij de aanpak van de klimaatcrisis en meer lokale en nationale vormen van (directe) democratie, zoals burgerraden en -begrotingen en loting.